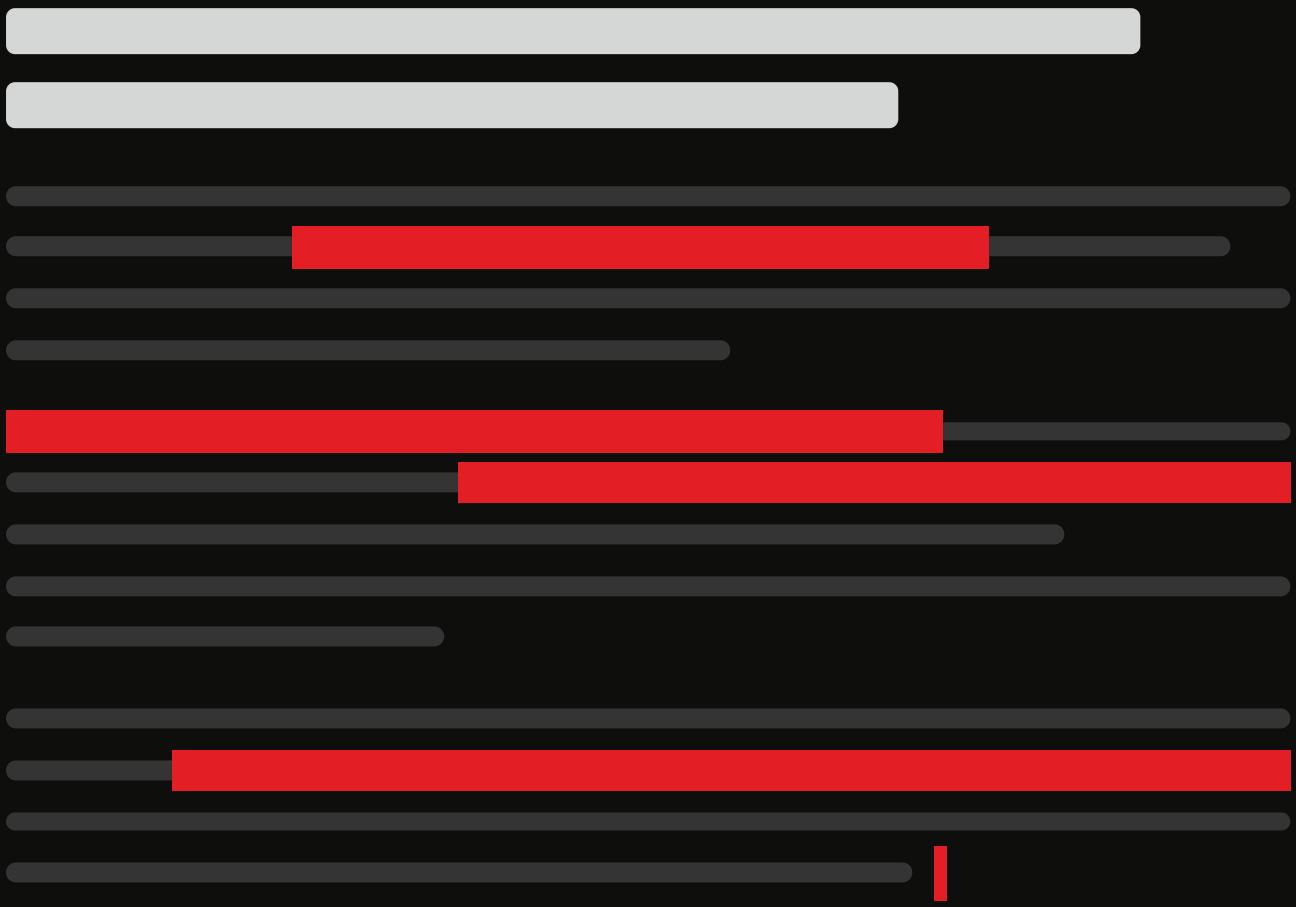
UMBRELLA

PRAKTIČNI VODIČ
UDRUŽENJE UMBRELLA · 2026

PRAKTIČNI VODIČ ZA NOVINARE, NOVINARKE I MEDIJSKE RADNIKE

SIGURNOST I PRAVNA ZAŠTITA

AUTORKE

Amra Duvnjak Halilović i Milica Samardžić

UDRUŽENJE UMBRELLA

UMBRELLA

PRIJE NEGO ŠTO POČNETE

KAKO KORISTITI OVAJ VODIČ

Ovaj vodič nije zamišljen kao udžbenik, nego kao praktičan alat. Preporučuje se da ga novinari, novinarke i medijski radnici koriste:

01 prije rizičnog zadatka

02 neposredno nakon prijetnje ili napada

03 kada dobiju tužbu ili pravni zahtjev

04 kada posumnjaju da je nalog kompromitovan

05 kada redakcija uspostavlja sigurnosni protokol

VAŽNA NAPOMENA

Vodič pruža opšte informacije i praktične smjernice. Ne predstavlja individualno pravno mišljenje niti zamjenjuje savjet advokata, stručnjaka za digitalnu sigurnost, psihologa ili postupanje nadležnih institucija u konkretnom slučaju.

SADRŽAJ

U OVOM VODIČU

— Predgovor 4

01 Novinari kao branitelji ljudskih prava 5

02 Procjena rizika 6

03 Prvih 60 minuta nakon prijetnje 8

04 Dokumentovanje prijetnji i incidenata 9

05 Prijava policiji i tužilaštvu 11

06 Mehanizmi zaštite i podrške u BiH 13

07 SLAPP – prepoznavanje i reagovanje 14

08 Digitalna sigurnost 16

09 Sigurnost na terenu 18

10 Rodno zasnovane prijetnje i sigurnost novinarki 20

11 Mentalno zdravlje i profesionalna otpornost 22

12 Kontakti i pomoć 23

13 Praktični alati i obrasci 24

— Zaključak 27

— Izvori i provjera 28

PREDGOVOR

Istraživački novinari u Bosni i Hercegovini često rade na pričama koje otvaraju pitanja odgovornosti institucija, trošenja javnog novca i zaštite prava građana. Takvo izvještavanje donosi informacije koje javnost inače teško može dobiti, ali novinare i redakcije ponekad izlaže ozbiljnim pritiscima.

Pritisak ne mora izgledati kao otvorena prijetnja. Može početi kampanjom diskreditacije, pokušajem neovlaštenog pristupa nalogu, pozivima porodici ili tužbom koja mjesecima opterećuje malu redakciju. Kada se takvi incidenti dogode, novinaru nije dovoljno reći da bude oprezan: potrebni su jasni koraci, podrška kolega i pristup stručnjacima.

Zato je Umbrella pripremila vodič koji se može otvoriti usred konkretnog problema: prije odlaska na rizičan teren, nakon prijetnje, po prijemu tužbe ili kada je potrebno zaštititi izvor. Uz objašnjenja, u njemu su kontrolne liste, kontakti i obrasci koje redakcija može prilagoditi vlastitom radu.

01 POGLAVLJE

NOVINARI KAO BRANITELJI LJUDSKIH PRAVA

Novinar koji istražuje korupciju, diskriminaciju, nasilje ili zloupotrebu javnih sredstava ne prenosi samo informacije. Takvim radom može pomoći da se otkriju povrede prava i da institucije odgovaraju za svoje odluke. U tim okolnostima novinarski rad može imati i ulogu odbrane ljudskih prava.

Prema Deklaraciji Ujedinjenih nacija o braniteljima ljudskih prava, ključna je priroda aktivnosti kojom osoba mirnim putem doprinosi zaštiti i promociji ljudskih prava, a ne njeno formalno zanimanje.

Zašto je to važno za sigurnost?

Prijetnja upućena novinaru ne pogađa samo osobu kojoj je poslana. Može zaustaviti istraživanje, obeshrabriti izvor ili natjerati redakciju da dio resursa preusmjeri sa izvještavanja na odbranu. Važno je prepoznati i dokumentovati pritisak prije nego što preraste u ozbiljniji incident.

Zato je važno:

- prepoznati rizik prije eskalacije
- sačuvati dokaze i kontekst
- znati kome prijaviti incident
- uključiti redakciju i stručnu podršku
- ne ostati sam/a kada je sigurnost ugrožena

ZAPAMTITE

Novinar nije branitelj ljudskih prava samo zato što radi u medijima. Ta uloga proizlazi iz konkretnog rada kojim doprinosi zaštiti prava, otkrivanju činjenica i javnoj odgovornosti.

02 POGLAVLJE

PROCJENA RIZIKA

Jedna uvredljiva poruka i ponovljena prijetnja osobe koja zna gdje novinar živi nisu isti sigurnosni problem. Pri procjeni rizika pogledajte cijeli kontekst: ko šalje poruke, koliko često, pominje li porodicu ili lokaciju i da li je već pokušao uspostaviti fizički kontakt.

Pitanja za brzu procjenu

- [ ] Da li je prijetnja upućena direktno meni?
- [ ] Da li se pominje fizičko nasilje?
- [ ] Da li se pominju djeca ili drugi članovi porodice?
- [ ] Da li ista osoba prijeti više puta?
- [ ] Da li osoba zna gdje živim, radim ili se trenutno nalazim?
- [ ] Da li je bilo pokušaja fizičkog kontakta ili praćenja?
- [ ] Da li su objavljeni privatni podaci?
- [ ] Da li je napad uslijedio nakon konkretnog novinarskog rada?
- [ ] Da li je uključeno više osoba ili naloga?
- [ ] Da li zbog događaja osjećam strah za vlastitu sigurnost?

KLJUČNO

Ne postoji određeni broj odgovora „DA“ koji automatski određuje nivo rizika. Jedan ozbiljan indikator – konkretna prijetnja nasiljem, poznavanje vaše lokacije ili prijetnja članu porodice – može biti dovoljan za hitnu reakciju.

Tri nivoa rizika

NIZAK

PRIMJERI

pojedinačna uvreda ili negativan komentar bez najave nasilja

REAKCIJA

sačuvati; pratiti; obavijestiti urednika ako je povezano sa radom

SREDNJI

PRIMJERI

ponavljanje uznemiravanja; koordinisana kampanja; doxxing; praćenje

REAKCIJA

dokumentovati; uključiti redakciju; procijeniti pravne i sigurnosne korake

VISOK

PRIMJERI

konkretna prijetnja nasiljem; prijetnja prema porodici; fizički napad; poznata lokacija

REAKCIJA

policija/nadležni organ; redakcija; zaštitne mjere; ne ostajati sam/a kod neposredne opasnosti

Crvene zastavice

- prijetnje postaju intenzivnije ili konkretnije
- pominju se djeca ili porodica
- objavljeni su adresa, telefon ili drugi privatni podaci
- primjećujete praćenje
- napad dolazi iz više izvora
- online napad prelazi u pokušaj kontakta van interneta

STVARNI SLUČAJ IZ BIH

U jednom slučaju iz 2025. novinar je nakon profesionalnog izvještavanja bio izložen online prijetnjama u kojima je pominjano i njegovo dijete, dok su drugi korisnici pozivali na fizičko nasilje. Slučaj pokazuje zašto uključivanje porodice i širenje prijetnji kroz mrežu drugih naloga treba tretirati kao indikator eskalacije.

03 POGLAVLJE

PRVIH 60 MINUTA NAKON PRIJETNJE

U prvih sat vremena najvažnije je zaštititi osobu, sačuvati dokaze i uspostaviti sigurnu komunikaciju. Ako postoji neposredna opasnost, lična sigurnost uvijek ima prednost nad dokumentovanjem.

1

SAČUVAJTE

Sačuvajte snimak ekrana, podatke o profilu ili pošiljaocu, URL, datum, vrijeme i cjelokupan kontekst. Kod fizičkog incidenta prvo se udaljite na sigurno.

2

PROCIJENITE

Da li prijeti nasiljem? Ponavlja li se? Pominje li porodicu? Zna li lokaciju? Postoji li raniji incident?

3

OBAVIJESTITE

Urednika ili odgovornu osobu. Dogovorite ko vodi evidenciju, ko komunicira sa institucijama i ko prati dalji razvoj.

4

NE ULAZITE U RASPRAVU

Ne uzvraćajte prijetnjama, uvredama ili objavljivanjem privatnih podataka.

5

PRIJAVITE

Ako postoji sigurnosni rizik, obratite se policiji ili nadležnom tužilaštvu. Kod neposredne opasnosti ne čekajte kompletnu dokumentaciju.

6

PROVJERITE DIGITALNU SIGURNOST

Provjerite aktivne sesije, uređaje, podatke za oporavak naloga dvofaktorsku autentifikaciju (2FA); promijenite kompromitovane lozinke sa sigurnog uređaja.

7

ZAŠTITITE SEBE

Ako postoji fizički rizik, ne krećite se sami, obavijestite osobe od povjerenja i ne objavljujte trenutnu lokaciju.

04 POGLAVLJE

DOKUMENTOVANJE PRIJETNJI I INCIDENATA

Kada prijetnja stigne, lako je sačuvati samo najuznemirujuću rečenicu. Za prijavu i kasniju procjenu često su jednako važni datum, cijeli razgovor, profil pošiljaoca i prethodni incidenti. Vodite evidenciju tako da osoba koja nije bila prisutna može razumjeti šta se dogodilo.

Šta uvijek pokušati sačuvati?

- datum i vrijeme
- kanal ili mjesto incidenta
- ime, broj telefona ili korisnički profil ako je dostupan
- kompletan sadržaj i kontekst komunikacije
- URL objave ili profila
- eventualne svjedoke
- fotografije, video ili drugu dokumentaciju
- informaciju o ranijim povezanim incidentima

Online prijetnje

- napravite screenshot cijelog ekrana
- sačuvajte naziv i profil naloga
- kopirajte URL
- zabilježite datum i vrijeme
- dokumentujte svaku povezanu poruku
- sačuvajte i kontekst, ne samo najtežu rečenicu

E-mail, telefon i fizički incident

Kod e-maila sačuvajte originalnu poruku, podatke o pošiljaocu i, kada je moguće, zaglavlje poruke. Kod telefonske prijetnje odmah zapišite datum, vrijeme, broj, trajanje, sadržaj i svjedoke. Kod fizičkog incidenta prvi prioritet je sigurnost: kada ste na sigurnom dokumentujte mjesto, povrede, opremu, tragove i svjedoke.

SNIMANJE RAZGOVORA

Nemojte polaziti od pretpostavke da je svako tajno snimanje razgovora pravno dopušteno ili nedopušteno. Zakonitost i upotrebljivost snimka zavise od okolnosti i nadležnog pravnog okvira. Kod ozbiljne prijetnje prioritet su sigurnost, bilježenje činjenica i pravni savjet.

Vodite hronologiju

Upisujte svaki incident redom, i kada se čini nevažnim. Obrazac ponašanja vidi se tek kada su događaji na jednom mjestu.

DATUM	KANAL	OPIS	DOKAZ	PRIJAVLJENO	DALJI KORAK
			☐ DA ☐ NE	☐ DA ☐ NE	
			☐ DA ☐ NE	☐ DA ☐ NE	
			☐ DA ☐ NE	☐ DA ☐ NE	
			☐ DA ☐ NE	☐ DA ☐ NE	
			☐ DA ☐ NE	☐ DA ☐ NE	
			☐ DA ☐ NE	☐ DA ☐ NE	
			☐ DA ☐ NE	☐ DA ☐ NE	
			☐ DA ☐ NE	☐ DA ☐ NE	
			☐ DA ☐ NE	☐ DA ☐ NE	
			☐ DA ☐ NE	☐ DA ☐ NE	
			☐ DA ☐ NE	☐ DA ☐ NE	
			☐ DA ☐ NE	☐ DA ☐ NE	

UMBRELLA SAVJET

Ne dokumentujte samo pojedinačnu prijetnju. Dokumentujte obrazac ponašanja. U procjeni rizika često je presudno upravo ono što se dešavalo prije i poslije jedne poruke.

05 POGLAVLJE

PRIJAVA POLICIJI I TUŽILAŠTVU

Krivičnoprocesni okvir u BiH nije jedinstven: postoje zakoni o krivičnom postupku na nivou BiH, Federacije BiH, Republike Srpske i Brčko distrikta. Sva četiri sistema omogućavaju građanima da prijave krivično djelo.

Formalna pravila o tome kome se prijava podnosi nisu potpuno identična, ali prijavu upućenu policiji ili ovlaštenoj službenoj osobi ili tužilaštvu nadležni organ treba procesno usmjeriti prema tužiocu.

PRAKTIČNO PRAVILO

Ako postoji neposredna opasnost, kontaktirajte policiju. Ako opasnost nije neposredna, prijavu možete podnijeti i nadležnom tužilaštvu. Ne morate sami znati tačnu pravnu kvalifikaciju djela da biste opisali i prijavili događaj.

Kada posebno razmotriti prijavu?

- konkretna prijetnja fizičkim nasiljem
- prijetnja djeci ili porodici
- ponavljanje ili eskalacija
- praćenje ili pokušaj fizičkog kontakta
- koordinisani napad više osoba
- oštećenje opreme, vozila ili druge imovine
- drugi incident zbog kojeg postoji razumna zabrinutost za sigurnost

Šta pripremiti?

- [ ] datum, vrijeme i mjesto
- [ ] jasan i hronološki opis
- [ ] poznate podatke o osobi/profilu koji prijeti
- [ ] screenshotove, poruke, fotografije ili video
- [ ] podatke o svjedocima
- [ ] informacije o ranijim povezanim incidentima
- [ ] podatak da je incident povezan sa novinarskim radom, ako jeste

ČINJENICE PRIJE PRETPOSTAVKI

U prijavi odvojite ono što znate od onoga što pretpostavljate. Navedite konkretne riječi, vrijeme, kanal komunikacije i ranije povezane incidente.

Ako ne znate ko prijeti

Anoniman ili lažni profil nije razlog da odustanete od prijave. Sačuvajte profil, korisničko ime, URL, poruke, vrijeme objave i druge dostupne podatke. Identifikacija počinioca nije zadatak novinara.

Nakon prijave

- zabilježite kada i kome ste prijavu podnijeli
- tražite i sačuvajte dokaz o prijemu ili broj predmeta kada je dostupan
- dodatne dokaze dostavljajte uz jasnu oznaku predmeta
- vodite evidenciju komunikacije sa institucijama
- ako dobijete odluku o nesprovođenju ili obustavi, odmah provjerite rok i mogućnost pritužbe prema zakonu koji se primjenjuje na konkretan predmet

Rokovi i prava na pritužbu razlikuju se po procesnim zakonima i fazi postupka. Zbog toga ovaj priručnik ne navodi jedan univerzalni rok za sve slučajeve.

Kontakt tačke za sigurnost novinara

U BiH postoji mreža kontakt tačaka u tužilaštvima i policijskim agencijama za predmete koji se odnose na sigurnost novinara. Visoko sudsko i tužilačko vijeće BiH (VSTV) i portal pravosuđa objavljuju listu kontakt tačaka, koje funkcionišu kao mehanizam koordinacije policije i tužilaštava.

> **STVARNI SLUČAJ IZ BIH**
>
> U februaru 2026. glavna urednica jednog lokalnog portala fizički je napadnuta tokom obavljanja novinarskog posla, a oduzet joj je i mobilni telefon. Novinarska udruženja, medijske i međunarodne organizacije su javno pozvale policiju i tužilaštvo na temeljitu istragu i odgovarajuću pravnu kvalifikaciju događaja. Slučaj pokazuje zašto fizički napad, ometanje rada i oduzimanje opreme treba dokumentovati kao povezane elemente istog incidenta.

06 POGLAVLJE

MEHANIZMI ZAŠTITE I PODRŠKE U BIH

Nakon ozbiljnog incidenta redakciji ili novinaru odnosno novinarki mogu istovremeno trebati policija, advokat, stručnjak za digitalnu sigurnost i podrška kolega. Važno je znati ko rješava koji dio problema, umjesto da ugroženi novinar sam traži pomoć na više adresa.

NEPOSREDNA OPASNOST

Policija / nadležni organi

Zaštita i prijava incidenta.

PRAVNA POMOĆ

Advokati, Umbrella, BH Novinari / Linija za pomoć novinarima (FMHL)

Procjena pravnog rizika, pomoć u prijavi, tužbe i drugi postupci.

PRITISAK JAVNE INSTITUCIJE

Institucija ombudsmena za ljudska prava BiH i pravna podrška

Pritužbe na povrede prava u okviru njihove nadležnosti.

INCIDENT ZBOG NOVINARSKOG RADA

Redakcija, profesionalna udruženja i organizacije za zaštitu medijskih sloboda

Dokumentovanje, praćenje, podrška i zagovaranje.

DIGITALNI INCIDENT

IT ili stručnjak za digitalnu sigurnost

Kompromitovan nalog, phishing, malware, gubitak uređaja, zaštita izvora.

PSIHOLOŠKE POSLJEDICE

Stručna psihološka podrška

Dio ukupnog sigurnosnog odgovora kada incident ostavlja posljedice na funkcionisanje.

Uloga redakcije

- odrediti ko prima prijavu incidenta
- procijeniti rizik zajedno s novinarom ili novinarkom
- preuzeti dio dokumentovanja i koordinacije
- aktivirati pravnu ili digitalnu podršku
- dogovoriti ko komunicira sa policijom i drugim institucijama
- odluku o javnom reagovanju donositi uz procjenu sigurnosti i interesa ugrožene osobe

PRINCIP

Incident se ne smije pretvoriti u dodatni administrativni teret za ugroženog novinara. Redakcija treba preuzeti dio dokumentovanja, koordinacije i komunikacije gdje je to moguće.

07 POGLAVLJE

SLAPP – PREPOZNAVANJE I REAGOVANJE

SLAPP (Strategic Lawsuits Against Public Participation) je naziv za zloupotrebljavajuće ili očigledno neosnovane pravne postupke povezane sa učešćem u javnoj debati.

Cilj ili efekat takvih postupaka može biti zastrašivanje, iscrpljivanje resursa i odvraćanje novinara, medija, aktivista i drugih aktera od bavljenja pitanjima od javnog interesa.

NIJE SVAKA TUŽBA SLAPP

Postojanje tužbe protiv novinara ili medija samo po sebi nije dovoljno da se predmet označi kao SLAPP. Potrebno je posmatrati predmet spora, pitanje od javnog interesa, ponašanje stranaka, proporcionalnost zahtjeva, procesne taktike i širi kontekst.

Mogući indikatori

- postupak je povezan sa izvještavanjem ili drugim učešćem u pitanju od javnog interesa
- zahtjev ili broj postupaka djeluje nesrazmjerno okolnostima
- tužilac koristi procesne korake koji znatno povećavaju trošak ili trajanje
- postoje prijetnje, uznemiravanje ili drugi oblici pritiska povezani sa postupkom
- pokreće se više sličnih ili paralelnih postupaka
- postoji izražena neravnoteža resursa između stranaka

EU Direktiva 2024/1069 predviđa, za područje svoje primjene, mehanizme poput osiguranja troškova, ranog odbacivanja očigledno neosnovanih zahtjeva i pravnih posljedica za zloupotrebljavajuće postupke.

BIH – STANJE 2026.

Bosna i Hercegovina još nema poseban anti-SLAPP zakon niti poseban procesni mehanizam koji bi u domaćem pravu u cijelosti odgovarao zaštitama iz EU Direktive. Zato se odbrana u konkretnom predmetu i dalje oslanja na postojeće procesne propise, propise o kleveti/ugledu, standarde slobode izražavanja i relevantnu sudsku praksu.

VAŽNO – KLEVETA U BIH

Pravni okvir za klevetu nije isti na cijeloj teritoriji Bosne i Hercegovine. U Republici Srpskoj kleveta je propisana i kao krivično djelo. Zbog različitih pravnih režima, kod prijetnje postupkom, poziva nadležnog organa ili prijema pravnog akta potrebno je utvrditi koji se propisi primjenjuju i pravovremeno zatražiti pravni savjet.

Kada stigne tužba, opomena ili pravni zahtjev

- [ ] ne ignorišite dokument
- [ ] odmah zabilježite datum prijema i rok
- [ ] obavijestite urednika
- [ ] kontaktirajte advokata
- [ ] sačuvajte originalni tekst/prilog i sve verzije
- [ ] prikupite izvore, bilješke, audio/video, dokumente i zahtjeve za pristup informacijama
- [ ] sačuvajte dokaz da je tražen komentar ili odgovor druge strane, ako je primjenjivo
- [ ] ne brišite sadržaj ili radni materijal impulsivno prije pravne procjene

Profesionalna prevencija

- provjeravajte činjenice i izvore
- jasno razlikujte činjenice, tvrdnje i mišljenje
- čuvajte dokazni trag rada
- kod visokorizičnih tema razmotrite pravnu provjeru prije objave
- uspostavite redakcijski sistem arhiviranja materijala

STVARNI SLUČAJ IZ BIH

Novinarka jednog istraživačkog medija navela je da su zbog tri priče na kojima je radila pokrenute tužbe za klevetu. Redakcija preuzima odbranu svojih novinara, ali postupci ipak zahtijevaju njihovo lično vrijeme za pripremu i svjedočenje. Ovaj primjer pokazuje da pravni pritisak ima trošak čak i kada redakcija ima razvijene standarde provjere činjenica i pravnu podršku.

UMBRELLA SAVJET

Pravna prijetnja ne treba automatski voditi povlačenju profesionalno pripremljenog sadržaja. Sačuvajte dokumentaciju, uključite urednika i pravnu podršku i odluke donosite na osnovu konkretnog predmeta.

08 POGLAVLJE

DIGITALNA SIGURNOST

Kompromitovan e-mail nalog ili izgubljen telefon mogu otkriti kontakte izvora, radne bilješke i pristup drugim redakcijskim nalozima. Zaštita zato počinje svakodnevnim navikama: jedinstvenim lozinkama, dodatnom provjerom prijave, ažuriranjem uređaja i kontrolom pristupa osjetljivim podacima.

1. Zaštitite naloge

- koristite jedinstvenu, dugu lozinku ili pristupnu frazu (passphrase) za svaki važan nalog; ako sami birate lozinku, ciljajte najmanje 16 znakova
- koristite pouzdan alat za upravljanje lozinkama (password manager) umjesto ponavljanja istih lozinki
- uključite dvofaktorsku autentifikaciju na e-mailu, društvenim mrežama, cloudu i drugim ključnim servisima
- kada servis nudi izbor, autentifikacijska aplikacija ili sigurnosni ključ obično su bolji izbor od SMS-a
- sigurno sačuvajte kodove za oporavak (oporavak naloga) i provjerite e-mail i broj telefona za oporavak naloga

2. Zaštitite uređaje

- redovno ažurirajte operativni sistem, internetski preglednik i aplikacije
- koristite zaključavanje uređaja i enkripciju gdje je dostupna
- ne ostavljajte osjetljive uređaje otključane ili bez nadzora
- pravite redovne sigurnosne kopije važnih podataka
- odvojite pristup osjetljivim materijalima prema stvarnoj potrebi u redakciji

3. Phishing – zastanite prije klika

- provjerite punu adresu pošiljaoca
- budite oprezni sa porukama koje stvaraju hitnost ili strah
- ne unosite lozinku preko linka iz neočekivane poruke
- kod važnih naloga otvorite servis direktno kroz aplikaciju ili poznatu adresu
- sumnjivi dokument ili link provjerite sa stručnjakom za digitalnu sigurnost prije otvaranja

4. Ako sumnjate da je nalog kompromitovan

1. ako je moguće, koristite drugi pouzdan uređaj za promjenu lozinke
2. odjavite nepoznate sesije i uređaje
3. provjerite podatke za oporavak naloga i pravila za automatsko prosljeđivanje e-maila
4. obavijestite redakciju/IT podršku

5. procijenite da li su izvori, kontakti ili povjerljivi podaci ugroženi
6. sačuvajte relevantne sigurnosne obavijesti i evidenciju incidenta

5. Zaštitite izvore i osjetljive podatke

Sigurnost novinara uključuje i zaštitu osoba koje su mu povjerile informacije.

- ograničite pristup osjetljivim materijalima na osobe kojima je potreban
- ne čuvajte osjetljive podatke duže nego što je potrebno
- za osjetljivu komunikaciju birajte sigurniji kanal prema procjeni rizika
- prije visokorizičnog zadatka ili putovanja procijenite koje podatke zaista morate imati na uređaju
- kod gubitka ili kompromitovanja uređaja procijenite rizik za izvore, kontakte i povjerljive podatke
- o mogućem kompromitovanju osjetljivih podataka odmah obavijestite odgovornu osobu u redakciji

---

Smjernice su usklađene sa CPJ preporukama za zaštitu naloga i njihovom kontrolnom listom za digitalnu sigurnost, uključujući 2FA, jedinstvene lozinke, sigurno čuvanje rezervnih kodova, zaštitu od phishinga i sigurnosne kopije.

09 POGLAVLJE

SIGURNOST NA TERENU

Prije polaska na protest, razgovor sa rizičnim sagovornikom ili teren na kojem se očekuju sukobi, redakcija treba znati gdje je ekipa, kada se javlja i šta radi ako kontakt izostane. Plan povlačenja dogovorite prije nego što nastane gužva ili incident.

Prije izlaska

- [ ] urednik zna gdje idete i kada očekuje javljanje
- [ ] telefon je napunjen i imate dodatno napajanje ako je potrebno
- [ ] imate kontakte za hitne slučajeve
- [ ] znate ko je na lokaciji i koji su glavni rizici
- [ ] imate dogovoren redovno javljanje pri dolasku i odlasku
- [ ] imate plan povratka i izlaska iz rizične zone

Protesti i javna okupljanja

- pratite kretanje mase i izlaze
- izbjegavajte poziciju između sukobljenih grupa
- držite sigurnu udaljenost od tačaka eskalacije
- identifikujte se kao novinar kada je to sigurno i relevantno
- opremu organizujte tako da vam omogući brzo kretanje

Ako ste privedeni ili zadržani

Ako vas policija zadrži tokom obavljanja novinarskog zadatka, ostanite mirni i ne pružajte fizički otpor.

- pitajte zbog čega ste zadržani i da li ste slobodni otići
- jasno navedite da ste novinar/ka i da obavljate profesionalni zadatak
- tražite mogućnost da obavijestite redakciju i, kada je potrebno, advokata
- ne potpisujte dokument koji ne razumijete
- zapamtite ili zabilježite vrijeme, mjesto i podatke službenih osoba kada su dostupni
- nakon događaja dokumentujte tok postupanja i obavijestite redakciju i pravnu podršku

VAŽNO

Kod konkretnog policijskog postupanja prava i procedure zavise od okolnosti i primjenjivog pravnog okvira. Ako postoji sumnja da su prava novinara povrijeđena, zatražite pravni savjet.

Ako je oduzet telefon, kamera ili druga oprema

Oduzimanje uređaja može predstavljati i sigurnosni rizik za izvore, kontakte i neobjavljeni novinarski materijal.

- zabilježite ko je, kada i gdje preuzeo uređaj
- pitajte po kojem osnovu se uređaj oduzima
- tražite potvrdu ili drugi dokument o oduzetoj opremi kada je primjenjivo
- odmah obavijestite redakciju i pravnu podršku
- procijenite da li uređaj sadrži podatke koji mogu ugroziti izvore ili druge osobe
- ako postoji digitalni rizik, uključite stručnu podršku za digitalnu sigurnost

Rizični sagovornici

- birajte sigurnu lokaciju
- obavijestite kolege o sastanku
- dogovorite vrijeme završetka
- ako je rizik povećan, ne idite sami
- prekinite razgovor ako se osjećate ugroženo

STVARNI SLUČAJ IZ BIH

U avgustu 2026. novinarka i njena TV ekipa prijavili su napad dok su obavljali profesionalni zadatak u blizini Doboja. OSCE je pozvao na brzu i nepristrasnu istragu. Slučaj podsjeća da se procjena rizika odnosi na cijelu ekipu, ne samo na osobu pred kamerom.

KADA SE POVUĆI

Ako postoji neposredna opasnost po život ili zdravlje, nasilje je počelo, izgubili ste kontakt sa ekipom ili više nemate siguran izlaz – udaljite se. Novinarski zadatak ne zahtijeva ostanak u situaciji neposredne opasnosti.

10 POGLAVLJE

RODNO ZASNOVANE PRIJETNJE I SIGURNOST NOVINARKI

Kod rodno zasnovanih napada fokus se često pomjera sa novinarskog rada na izgled, pol, seksualnost, privatni život, porodicu ili majčinstvo. Takvi napadi mogu služiti zastrašivanju i ponižavanju, ali i pokušaju da se novinarka potisne iz javnog prostora.

Kako mogu izgledati?

- seksualno eksplicitne prijetnje i prijetnje seksualnim nasiljem
- uvrede zasnovane na polu
- omalovažavanje profesionalnih sposobnosti zbog pola
- komentari o izgledu umjesto o radu
- objavljivanje privatnih fotografija ili podataka
- lažni profili i manipulisani vizuelni sadržaj
- usmjeravanje napada na partnera, djec ili druge članove porodice
- doxxing i praćenje

Ako su objavljeni vaši privatni podaci

Objavljivanje adrese, broja telefona, lokacije ili podataka o članovima porodice može povećati rizik i ne treba ga posmatrati samo kao online uznemiravanje.

1. Sačuvajte screenshot, URL, profil, datum i vrijeme.
2. Ne ulazite u raspravu sa osobom koja je objavila podatke.
3. Obavijestite redakciju i procijenite nivo rizika.
4. Prijavite sadržaj platformi kada je moguće.
5. Ako su objavljeni podaci koji omogućavaju fizički kontakt ili postoji prijetnja, razmotrite prijavu policiji.
6. Obavijestite članove porodice ako objavljeni podaci mogu uticati na njihovu sigurnost.
7. Privremeno ograničite objavljivanje trenutne lokacije i informacija o svakodnevnom kretanju.

KADA NAPAD PREĐE SA TEKSTA NA NJU

Ne napadaju činjenice. Napadaju njen izgled. Porodicu. Privatni život. Pol. Takav obrazac nije profesionalna debata i može predstavljati pokušaj zastrašivanja i potiskivanja iz javnog prostora.

Uloga redakcije

- ozbiljno shvatiti prijavu
- procijeniti rizik zajedno sa novinarkom

- preuzeti dio dokumentovanja i komunikacije sa platformama
- obezbijediti pravnu podršku
- javnu reakciju dogovoriti uz procjenu interesa i sigurnosti novinarke
- ponuditi psihološku podršku kada je potrebna

UMBRELLA SAVJET

Rodno zasnovano nasilje ne treba normalizovati kao „cijenu javnog posla“. Redakcija treba da smanji teret na novinarki, a ne da očekuje da sama dokumentuje, prijavljuje i javno objašnjava napad.

11 POGLAVLJE

MENTALNO ZDRAVLJE I PROFESIONALNA OTPORNOST

Posljedice prijetnje ne prestaju nužno kada se završi policijski razgovor ili kada se poruke utišaju. Neki novinari nakon incidenta teže spavaju, izbjegavaju određene zadatke ili se teško koncentrišu. Redakcija treba prepoznati te promjene i omogućiti podršku bez stigmatizacije.

Obratite pažnju na promjene

- probleme sa snom
- stalnu napetost ili strah
- poteškoće sa koncentracijom
- izraženu razdražljivost ili povlačenje
- izbjegavanje zadataka zbog osjećaja nesigurnosti
- iscrpljenost koja se ne smanjuje nakon odmora

Šta može pomoći?

- razgovor sa urednikom ili kolegom od povjerenja
- realno prilagođavanje opterećenja nakon ozbiljnog incidenta
- ograničavanje nepotrebne izloženosti komentarima i sadržaju napada
- odmor i jasnije granice između posla i privatnog vremena
- stručna psihološka podrška kada posljedice traju ili ometaju svakodnevno funkcionisanje

REDAKCIJSKA ODGOVORNOST

Nakon ozbiljnog incidenta korisno je organizovati razgovor nakon incidenta, provjeriti da li su potrebne privremene prilagodbe radnih i sigurnosnih uslova i ponuditi pristup stručnoj podršci.

12 POGLAVLJE

KONTAKTI I POMOĆ

122 **Policija**
Hitna sigurnost – kod neposredne opasnosti.

124 **Hitna medicinska pomoć**
Kod povrede ili hitnog zdravstvenog stanja.

POMOĆ	KONTAKT	NAPOMENA
Umbrella	info@uba.ba uba.ba	Resursni centar: pravna podrška, sigurnost novinara i digitalna sigurnost.
BH Novinari / FMHL	+387 33 223 818 +387 33 255 600 bhnovinari@bhnovinari.ba	Pravna i profesionalna podrška novinarima.
Ombudsmeni BiH	Banja Luka +387 51 303 992 Sarajevo +387 33 666 006	Pritužbe na povrede ljudskih prava; postoje i uredi Mostar, Brčko i Livno.
RAK	+387 33 250 600 info@rak.ba	Regulatorna pitanja iz nadležnosti Agencije.

Mreža kontakt tačaka za sigurnost novinara

Portal pravosuđa BiH objavljuje kontakt tačke u tužilaštvima i policijskim agencijama širom BiH, uključujući kantonalna i okružna tužilaštva, MUP RS, Federalnu upravu/MUP i kantonalne policijske strukture.

Umbrella

BH Novinari

Kontakt tačke

Ombudsmeni

13 POGLAVLJE

PRAKTIČNI ALATI I OBRASCI

A. Obrazac za evidentiranje incidenta

ID incidenta	
Datum i vrijeme	
Mjesto / platforma	
Osoba / profil / broj	
Kratak opis	
Da li se incident ponavlja?	☐ DA ☐ NE
Da li je uključena porodica?	☐ DA ☐ NE
Da li postoji neposredna opasnost?	☐ DA ☐ NE
Da li su ugroženi izvori / povjerljivi podaci?	☐ DA ☐ NE
Procijenjeni nivo rizika	☐ nizak ☐ srednji ☐ visok
Dokazi sačuvani	☐ screenshot ☐ URL ☐ e-mail ☐ foto/video ☐ svjedoci ☐ drugo
Prijavljeno	☐ redakciji ☐ policiji ☐ tužilaštvu ☐ advokatu ☐ organizaciji
Broj predmeta	
Odgovorna osoba za praćenje	
Sljedeći korak / datum	

B. Lični sigurnosni plan

Ime i prezime	
Redakcija	
Urednik / kontakt	
Kontakt za hitne slučajeve	
Advokat / pravna podrška	
Kontakt za digitalnu sigurnost	
Dogovorena sigurna lokacija	
Osoba koju treba obavijestiti ako se ne javim	

C. Redakcijski sigurnosni protokol

- [ ] Odrediti sigurnosnu osobu za kontakt u vezi sa sigurnošću.
- [ ] Definisati kanal za hitnu prijavu incidenta.
- [ ] Uvesti procjenu rizika prije visokorizičnih zadataka.
- [ ] Dogovoriti redovno javljanje pri dolasku i odlasku za teren.
- [ ] Definisati gdje se čuvaju dokazi i ko ima pristup.
- [ ] Imati unaprijed poznat pravni kontakt.
- [ ] Definisati osnovne standarde za naloge, uređaje i sigurnosne kopije.
- [ ] Dogovoriti ko komunicira sa policijom i drugim institucijama.
- [ ] Dogovoriti ko odlučuje o javnom reagovanju.
- [ ] Uključiti podršku kod neovlaštenog objavljivanja privatnih podataka (doxxinga) i prijetnji porodici.
- [ ] Definisati ko preuzima zadatak ako ugroženi novinar ili novinarka mora biti privremeno povučen/a sa terena ili rada na priči.
- [ ] Nakon ozbiljnog incidenta održati razgovor nakon incidenta.
- [ ] Pregledati protokol najmanje jednom godišnje i nakon ozbiljnog incidenta.

D. Džepni vodič

✂ izrežite i nosite sa sobom

Ako dobiješ prijetnju — 7 koraka

1
SAČUVAJ
dokaz

2
PROCIJENI
rizik

3
OBAVIJESTI
redakciju

4
NE ULAZI
u raspravu

5
PRIJAVI
ako postoji sigurnosni rizik

6
PROVJERI
naloge i uređaje

7
ZAŠTITI
sebe i porodicu ako je potrebno

!
122 · 124
policija · hitna pomoć

ZAKLJUČAK

Sigurnost novinara i novinarki ne može zavisiti samo od njihove sposobnosti da prepoznaju opasnost, izbjegnu sukob ili se sami izbore s posljedicama prijetnji i napada. Odgovornost za njihovu zaštitu dijele institucije, medijske organizacije i redakcije, a svako od njih ima svoju ulogu u stvaranju uslova u kojima novinari mogu raditi bez straha od zastrašivanja, nasilja i drugih oblika pritiska.

U Bosni i Hercegovini, gdje nezavisne redakcije često rade s ograničenim ljudskim i finansijskim resursima, pitanje sigurnosti posebno je važno. Prijetnja upućena jednom novinaru može uticati na rad cijele redakcije, usporiti istraživanje, povećati troškove pravne zaštite ili dovesti do odustajanja od tema koje su od javnog interesa. Posljedice takvih pritisaka ne završavaju se na pojedincu ili mediju. One se odražavaju i na pravo građana da budu pravovremeno i potpuno informisani.

Iskustva pokazuju da se sigurnosni problemi rijetko mogu riješiti jednom prijavom, javnim saopštenjem ili pojedinačnom intervencijom. Potrebni su kontinuirano praćenje slučajeva, pravna i stručna podrška, odgovorno postupanje nadležnih institucija i jasne procedure unutar samih redakcija. Jednako je važno da novinari znaju kome se mogu obratiti, koje dokaze treba sačuvati i šta mogu očekivati nakon prijavljivanja incidenta.

Ovaj vodič nastao je s namjerom da novinarima, novinarkama i medijskim radnicima ponudi konkretne informacije i alate koje mogu koristiti u svakodnevnom radu, ali i u situacijama kada je potrebno brzo reagovati. Njegova svrha nije da ponudi odgovor na svaku moguću prijetnju niti da zamijeni pravnu, sigurnosnu ili psihološku podršku. Cilj je da olakša prepoznavanje rizika, donošenje prvih odluka i uspostavljanje postupaka koji mogu spriječiti ozbiljnije posljedice.

Za Umbrellu, kao mrežu nezavisnih medija, sigurnost novinara predstavlja pitanje profesionalne odgovornosti, ali i solidarnosti među redakcijama. Nijedan novinar ne bi trebalo da ostane sam kada se zbog svog rada suoči s prijetnjama, pritiscima ili nasiljem. Podrška ne smije zavisiti isključivo od veličine redakcije, njenih finansijskih mogućnosti ili spremnosti pojedinca da javno govori o onome što mu se dogodilo.

Vodič će ispuniti svoju svrhu ako njegove preporuke postanu dio redakcijske prakse: ako se rizici procjenjuju prije odlaska na teren, incidenti evidentiraju i prijavljuju, a novinari znaju da u kriznoj situaciji imaju podršku kolega i uredništva. Sigurnost se ne može garantovati u svakoj okolnosti, ali se odgovornim postupanjem, dobrom pripremom i međusobnom podrškom mnogi rizici mogu smanjiti, a posljedice napada i pritisaka ublažiti.

IZVORI

1 **Zakon o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine – odredbe o prijavljivanju krivičnog djela.**
paragraf.ba/propisi/bih/zakon-o-krivicnom-postupku-bosne-i-hercegovine.html

2 **Zakon o krivičnom postupku Federacije BiH – čl. 229–230.**
paragraf.ba/propisi/fbih/zakon-o-krivicnom-postupku-federacije-bosne-i-hercegovine.html

3 **Zakon o krivičnom postupku Republike Srpske – čl. 222–223.**
paragraf.ba/propisi/republika-srpska/zakon-o-krivicnom-postupku-republike-srpske.html

4 **Zakon o krivičnom postupku Brčko distrikta BiH – čl. 214–215.**
paragraf.ba/propisi/brcko/zakon-o-krivicnom-postupku-brcko-distrikta-bosne-i-hercegovine.html

5 **Portal pravosuđa BiH/VSTV – kontakt tačke za sigurnost novinara u tužilaštvima i policijskim agencijama.**
vsud-fbih.pravosudje.ba/vstvfo/H/10001/navigacija?modul=122916

6 **UNESCO – Nacionalni mehanizmi za sigurnost novinara: Bosna i Hercegovina.**
unesco.org/en/safety-journalists/un-plan-action/national-safety-mechanisms/bosniaandherzegovina

7 **Misija OSCE-a u Bosni i Hercegovini – Sloboda i razvoj medija / Mreža kontakt tačaka.**
bih.osce.org/mission-to-bosnia-and-herzegovina/media-freedom-and-development

8 **Direktiva (EU) 2024/1069 o zaštiti osoba koje učestvuju u javnoj raspravi od očigledno neosnovanih zahtjeva ili zloupotrebljavajućih sudskih postupaka.**
eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX:32024L1069

9 **Preporuka Komiteta ministara Vijeća Evrope CM/Rec(2024)2 o suzbijanju korištenja strateških tužbi protiv učešća javnosti (SLAPP).**
coe.int/en/web/freedom-expression/-/strengthening-the-protection-of-journalists-in-bosnia-and-herzegovina

10 **Mediacentar Sarajevo – Zaštita medijskih sloboda u Bosni i Hercegovini: Studija praćenja napretka I (2026) – pravni okvir za zaštitu od SLAPP tužbi.**
mail.media.ba/sites/default/files/zastita_medijskih_sloboda_u_bih_2026_eng_-_web.pdf

11 **Misija OSCE-a u Bosni i Hercegovini – Reakcija povodom napada na glavnu urednicu portala Spin.info u februaru 2026. godine.**
bih.osce.org/news/mission-to-bosnia-and-herzegovina/662086

12 **Bilten mreže SafeJournalists, juni 2025. – Dokumentovane prijetnje u kojima se pominje dijete novinara i poziva na nasilje.**
safejournalists.net/wp-content/uploads/2026/03/SafeJournalists-Newsletter-June-2025.pdf

13 **Vijeće Evrope / Horizontal Facility – Novinari, advokati i aktivisti udružuju snage u borbi protiv SLAPP tužbi u Bosni i Hercegovini (2024).**
pjp-eu.coe.int/bs/web/horizontal-facility/bosnia-and-herzegovina-ii/-/asset_publisher/IYat1HyXRyWw/content/journalists-lawyers-and-activists-join-forces-to-fight-slapp-in-bosnia-and-herzegovina

14 **Komitet za zaštitu novinara (CPJ) – Digitalna sigurnost: Sigurno korištenje online platformi u novinarskom radu.**
cpj.org/2022/11/digital-safety-using-online-platforms-safely-as-a-journalist/

15 **Komitet za zaštitu novinara (CPJ) – Kontrolna lista za digitalnu sigurnost novinara u egzilu, ažurirana u februaru 2026. godine.**
cpj.org/2023/06/digital-security-checklist-for-journalists-in-exile/

16 **Misija OSCE-a u Bosni i Hercegovini – Reakcija na prijavljeni napad na novinarku i ekipu BN televizije, august 2026. godine.**
bih.osce.org/news/mission-bosnia-and-herzegovina/667023

17 **Udruženje BH novinari – Kontakt informacije.**
bhnovinari.ba/bs/kontakt/

18 **Institucija ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine – Kontakt informacije.**
ombudsmen.gov.ba/Default.aspx?id=13&lang=EN

19 **Regulatorna agencija za komunikacije Bosne i Hercegovine (RAK) – Kontakt informacije.**
rak.ba

20 **Umbrella – Resursni centar / pravna i sigurnosna podrška.**
uba.ba/resource-centar/

Sigurnost se ne može garantovati u svakoj okolnosti, ali se odgovornim postupanjem, dobrom pripremom i međusobnom podrškom mnogi rizici mogu smanjiti.

UMBRELLA

UDRUŽENJE UMBRELLA
info@uba.ba
uba.ba

Ambasada
Savezne Republike Njemačke
Sarajevo